

գրալները, շաքարկոտորիչները, շափերը՝ կնիշ և դգնակնիշ, կշեռքները, բազմաթիվ տնային մանր պարագաները, կարասիները: Փայտից էին շինվում տան մեջ դրվող ցորենի և ալյուրի ահագին հոփագները՝ 90 և ավելի փութ տարողությամբ, թխած հացի սնդուկները, օժիտի հետ կանանց տրված սնդուկները, ամեն տեսակ տուփերը, օրորոցները և այլն, որոնք արհեստավորի, ատաղձագործի ձեռքի գործ էին, մինչդեռ փայտեղեն ամանների և խոհարարական, ինչպես և կալի պարագաների և երկրագործական գործիքների մեծ մասը տան անդամներն իրենք էին շինում: Մի շարք փայտե իրեր պատրաստվում էին հյուսնի սովորական գործիքներով, իսկ ամանները, խոհարարական իրերն ու մի քանի մանր պարագաները՝ հատուկ գործիքներով: Աշխատանքը կատարվում էր տնիս տալավ՝ փորելով կամ շարխելավ՝ ճախարակելով: Մեծ հմտություն և ճարպկություն չի պահանջում օրինակ՝ կրոցոցով շերեփ կամ գդալ, նաև շափավոր խորություն ունեցող աման շինելը, կամ նավգիրավ խնոցի տնիս տալը: Կրոցոցը՝ ծոված բերան ունեցող դանակ է, նավգիրը մոտ մի մետր երկարություն և 2,5 սմ տրամագծով երկաթե ձող է, որի մի ծայրը 4,5 սմ տրամագծով նավանման լայնացած՝ սրված է, իսկ մյուսը՝ բութ թողած: Աշխատողը բութ ծայրին քախմախավ՝ մուրճով խփելով, կոճղի ներսը ուզած չափի փորում է: Այնուհետև մի այլ երկաթե ձողով, որի մի ծայրը լայն դուրանման տափակ սրված է, իսկ մյուսը՝ ծոված, կորացրած, փորվածքի կողերն է հարթեցնում՝ գործիքի կոթից բռնած շարունակ կոճղի մեջ պտտեցնելով: Կոռում նման գործիքով պատրաստում են նաև փայտե կուժերը, որոնց չենք հանդիպում Զանգեզուրում:

Սակայն, երբ կամենում են ստանալ ավելի նուրբ և ճաշակով ձևավորված և ավելի խոր ամաններ, դիմում են ոչ թե փորելու տեխնիկային, այլ շարխի՝ ճախարակի օգնության: Շինվող իրը պտտեցվում է ոչ թե հորիզոնական դիրքով, ինչպես լինում է բրուտի դուրգի վրա ուղղահայաց հաստատված առանցքի միջոցով, այլ ուղղահայաց դիրքով՝ հորիզոնական հաստատված առանցքի շնորհիվ: Այդ արհեստով առավելապես հաճախ են զբաղվում Աճանան գետի ափերի խոտանան գյուղի և Կապանի անտառաշատ գյուղերում, անտառաշատ շրջանում: Քիշունիի (Չայլամիի) Շուռնուխի անտառին մերձակա գյուղերում թե՛ հայ և թե՛ ադրբեջանական բնակիչների մեջ տարածված է կամի և կալի այլ գործիքների պատրաստման արհեստը:

Զանգեզուրի շարխը ոչնչով չի տարբերվում Անդրկովկասի և այլ վայրերում գործածվողից, որը շարժման է բերվում ոտով: Սակայն, Կապանի Վաչազան գյուղի բնակիչ քաճառաբան Բաղդասարյանը ձևաբանակապես Աղաբեկ Վեղիյանը¹³² մի սրամիտ հարմարեցումով շարխը պտտեցնում էր ջրի անկման ուժով: Նա իր պոլաներ սարքել էր ձորի մեջ: Դա երկու անտառ ծառաբուն բարակ սյուներով էնցուկված մի ծածկ էր, տանիքը հյուսված ճյուղերով, տերևներով և վրան փոված հողով: Այդ ծածկի տակ ստվերում նստած, նա մեջքը դեպի ձորի կողը դարձրած, աշխատում էր իր շարխի վրա, որի առանցքի ծայրին ամրացված էր ուղղահայաց նստեցրած թևավոր անիվը: Հատուկ բերված առվի ջուրը մի նավով թափվում էր այդ անիվի թևերի վրա և պտտեցնում թե՛ անիվը և թե՛ նրա հետ կապված առանցքը: Առանցքով սեղմված փայտի կտորը՝ կուպէար, որից վարպետը զանազան ձևի կրոցոցներով շարխում էր քաճառներ, կշեռքի թաթեր, կնիշեր և դիգնակնիշեր, տէփօրիներ, նույնիսկ խմոր գնդեղու և բաց անեղու հաստ ու լայն սեղաններ:

¹³² 1931 թ. մեր գիտարշավից հետո վախճանված: